

מרן ראש הישיבה - הרב חיים יעקב גולדוויכט זצ"ל

עגלה ערופה

(משוכתב מכתבי יהודה כ"ץ, תפילתנו שיחזור בשלום מהשבי ושיהיו הדברים לזכותו)

קיימא לן בקידושין נו ע"ב דהמקדש בעגלה ערופה אינה מקודשת וטעמא משום דהוי' איסוה"נ, והנה מצינו בכריתות כד ע"ב דיש מ"ד דס"ל שנאסרת כבר מחיים דהיינו מזמן שהורידה לנחל איתן, ויש דס"ל דאסורה רק לאחר עריפה.

ושם בדף כג ע"ב אמרינן דכאשר לא יודעים מי הרוצח ומשו"ה מביאים עגלה ערופה ואז נמצא הרוצח, "עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר משנערפה תקבר במקומה שעל ספק באה מתחילה כיפרה ספקה והלכה לה. דהיינו היא נשארת באיסורה, מכיון שבשעה שערפו אותה לא ידעו מי הרוצח ואז בעינן לה לכפרה ולא אמרינן דהבשר מותר בהנאה.

ועי' שואלת הגמרא שם כד ע"ב "איתמר עגלה ערופה אמתני נאסרת רב המנונא אמר מחיים רבא אמר לאחר עריפה, בשלמא לרבא מעידנא דאיתעביד בה מעשה אלא לרב המנונא מאמתני א"ר ינאי גבול שמעתי בה ושכחתי ונסבין חברייא למימר ירידתה לנחל איתן אוסרתה" ועי' מקשה שם הגמ' "למ"ד דנאסרת מחיים מ"ט אי נמצא הרוצח לפני העריפה חוזרת לעדר הרי כבר אסורה והוי' להישאר באיסורה, ועי' מתרצת הגמ' דפליגי בה תנאי עיי"ש.

נפקא לן שאם סוברים שאסורה מחיים לעולם נשארת באיסורה, ומתני' דהתם דס"ל דמותרת בנמצא הרוצח לפני עריפתה ע"כ ס"ל דנאסרת רק לאחר העריפה.

והרמב"ם בפ"י מהל' רוצח ה"ו ס"ל שעגלה ערופה נאסרת בהנאה משתרד לנחל אעי"פ שלא נערפה. ושם בה"ח כתי' "נמצא ההורג עד שלא נערפה תצא ותרעה" ולכאוי קש' שהרי הא בהא תלי', דאם אסורה מחיים היינו משתרד לנחל הרי היא אסורה אפי' שנמצא ההורג קודם עריפתה. ויש להבין את דברי הרמב"ם, וכבר עמד על כך בכ"מ בשם הרשב"א יעוי"ש, וכן מ"ט לא השיגו הראב"ד.

ובגמ' קידושין כז ע"א מקשינן מנ"ל דעגלה ערופה אסורה בהנאה. ומתריצין משום דכתיב בה "כפרה" וא"כ דמיא לקדשים וכמו שקדשים אסורים בהנאה ה"ה עגלה ערופה. והקשי' שם בתוס' ד"ה כפרה, דבגמ' בכריתות הנ"ל אמרי' טעמא אחרינא מהא דכתיב "וערפו שם" – שם תהא קבורתה – דהיינו שא"א לעשות בה שום דבר אחר מלבד מלקבורה, וממילא אסורה בהנאה, וא"כ מ"ט בענן תרי טעמי.

ומתריץ שם תוס' וז"ל "וי"ל דתרוויהו צריכי דאי משום כפרה ה"א דוקא מחיים אסורה בהנאה כמו קדשים (דשרו באכילה לאחר זריקת הדם), אבל לאחר עריפה מותרת כיון שעשית מצותה, להכי איצטריך וערפו שם, ואי מוערפו שם לחוד ה"א דוקא לאחר עריפה אסורה בהנאה אבל מחיים לא להכי איצטריך כפרה. אי נמי י"ל דהא דנאמר הכא דכפרה כתיב בה לא עיקר דרשה היא דהא איצטריך לדרשה אחריתי וכו' אלא עיקר דרשה דהרא הוי מוערפו שם" עכ"ל. ולכאוי' נפקא לפי התי' השני של תוס' דהא דאסורה מחיים נמי ילפינן מהאי דכתיב וערפו שם, ולכאוי' קשי' שהרי פסוק זה מיירי לאחר העריפה ואיך ילפינן מיניה גם לאיסור מחיים.

וצריך ליישב דבגמ' בסנהדרין מז ע"ב פליגי אי הזמנה מילתא או לא, (ונפקא מינה לגבי אורג בגד למת ולא השתמש בו ועוד נפ"מ נוספות יעוי"ש) ואיכא מ"ד דילפינן מעגלה ערופה דהזמנה מילתא, ולכאוי' היאך מוכח מעגלה ערופה, אך אי נימא כתי' השני בתוס' חזינן דאסורה מחיים אע"פ שעדיין סיבת האיסור דוערפו שם ליכא ע"כ דהזמנה מילתא, אך לפי התי' הראשון בתוס' האי דאסורה מחיים לא הוי משום דהזמנה מילתא אלא משום דחשיבא כקדשים באמת ליכא ראייה.

וא"כ נפקא לן דהאי דאסורה מחיים הוי או משום דאיכא טעמא דדמיא לקרבן או משום דמוזמנת לאיסור.

א"כ אפ"ל דהגמ' בכריתות ס"ל שאפילו אם נמצא הרוצח איסורא ממשיך ע"כ ס"ל דטעמא דאסורה מחיים הוי משום דדמיא לקרבן דהאיסור הוא לעולם. משא"כ אי סיבת האיסור היא העריפה ומאי דאסורה מחיים הוי משום דהזמנה מילתא ולא משום דאית ליה חלות שם עגלה ערופה, ממילא אם מצאו את הרוצח אזי שרי' שהרי לא עומדת יותר למהוי עגלה ערופה היינו דלא מוזמנת יותר. ושמא לפי"ז ברירא לן דברי הרמב"ם, דהרמב"ם פסק דעגלה ערופה אסורה משום דהוי כקדשים אך כאשר פוסק דאסורה בהנאה אינו מטעים דהויא כקדשים ומשו"ה אסורה בהנאה, ע"כ ס"ל דמאי דאסורה מחיים הוי משום דהזמנה מילתא ויליף דהא דאסורה בהנאה משום מאי דכתיב וערפו

שם, ולכן אם מצאו את הרוצח לפני העריפה מותרת שהרי לא מוזמנת יותר לעריפה
אע"פ שנאסרת מחיים כל זמן שלא מצאו את הרוצח.

והגמ' בכריתות ע"כ ס"ל דהאי דאסורה בהנאה הוי' משום דדמיא לקרבן והוי'
כקדשים ומשו"ה אפי' אם נמצא הרוצח לפני שנערפה אסורה בהנאה, וממילא מיושבים
דברי הרמב"ם שפיר.